

परिशिष्ट 'ड'

आदिवासी विकास विभाग

आयुक्तालय, आदिवासी विकास, महाराष्ट्र राज्य, नाशिक:

आदिवासी सेवा संस्था पुरस्कारासाठी उमेदवाराने माहिती भरून पाठवावयाचे प्रपत्र.

प्रति,

मा. आयुक्त सो.

आदिवासी विकास आयुक्तालय.

महाराष्ट्र राज्य, नाशिक,

विषय : राज्य पुरस्कार 'आदिवासी सेवा संस्था पुरस्कारासाठी' माहिती सादर करित असल्याबाबत
महोदय,

" आदिवासी सेवा संस्था " या राज्य पुरस्कारासाठी ची माहिती पाठवित आहोत. आवश्यक तेथे स्वतंत्र कागदावर रकान्यानुसार माहिती दिली आहे. कृपया त्याचा स्वीकार होण्यास विनंती.

(अ) वैयक्तिक माहिती :

१. उमेदवाराचे नांव :- प्रेम बहुउद्देशीय संस्था, नाशिक

२. पत्ता :-

२.१ कायमचा पत्ता :- ४ था मजला, सिताराम चेम्बर्स, श्वेता गेस एजेन्सी समोर, पेठ नाका, पंचवटी,

नाशिक-४२२००३

२.२ पत्रव्यवहाराचा पत्ता :- वरीलप्रमाणे

३. नोंदणी क्र.- अ) संस्था नोंदणी अधिनियम १८६० अन्वये - महा./९३७/ना. दि. :- २१/०२/२०१२

ब) मुंबई सार्वजनिक विश्वस्त व्यवस्था अधिनियम १९५० अन्वये- एफ/१३५२५/ना. दि.: २५/०४/२०१२

४. शिक्षण :- संस्था असल्याने लागू होत नाही.

५. वय :- १२ वर्षे (उमेदवाराचे वय ४५ वर्षांपेक्षा जास्त असावे- संस्था असल्याने लागू होत नाही.)

६.उमेदवाराचे वय ४५ वर्षांपेक्षा कमी असल्यास :- अर्ज करणा-या अथवा शिफारस करणा-या अधिका-याने वयाच्या बाबतीत अपवाद का करण्यात यावा याची कारणे अथवा टिप्पणी सोबत जोडली आहे का ?- उमेदवार संस्था असल्याने शिफारस करणा-या अधिका-याने वयाच्या बाबतीत अपवाद करण्यात यावा.

७.धर्म/जात/ जमात व पोटजात :- उमेदवार संस्था असल्याने लागू होत नाही.

८. सध्याचा व्यवसाय :- समाजकार्य

९. मातृभाषा व अवगत असलेल्या इतर भाषा बोलीभाषा :- मराठी,हिंदी,इंग्रजी,अहिराणी

१०.पती पत्नी हयात असल्यास पूर्ण नांव व वय :- उमेदवार संस्था असल्याने लागू होत नाही.

केलेल्या कार्याचा आढावा :-

११. आदिवासी कार्याची/सेवेची प्रेरणा कशी निर्माण झाली व आदिवासी सेवेची / कार्याची सुरुवात कोठे,केव्हा व कशाप्रकारे सुरु केली. (आठवणीनुसार गांव,वर्ष इ. बाबींचा तपशील पूर्ण लिहावा)-

:- आदिवासी समाजामध्ये असणाऱ्या विविध समस्या आ वासून उभ्या असल्याचे आणि त्याचे उत्तर आपल्यालाच शोधायचे असल्याचे आणि प्रसंगी शासनाची मदत घेवून परंतु समस्या ह्या आपल्यालाच सोडवायच्या आहेत आणि त्या सोडवण्यासाठीचे पर्याय देण्याची गरज असल्याचे लक्षात आल्यानंतर समविचारी व्यक्तींनी एकत्र येवून संस्थेची स्थापना केली आणि देणगी, लोकसहभाग, शासनाची मदत,सामाजिक उत्तर दायित्व निधी पुरवण-या संस्था यांची मदत घेवून आदिवासी गावांमधील आदिवासी समुदायासोबत पाणलोट क्षेत्र विकास,रुचीपूर्ण शिक्षण,महिला बचत गटांची उभारणी,शाश्वत शेती-सॅद्रिय शेती,पिण्याचे पाणी आणि स्वच्छता,बालकांचे लसीकरण, कुपोषित बालकांना पोषण आहार, गर्भवती मातांची नोंदणी,लसीकरण,तपासण्या,गर्भवती मातांचे दवाखान्यात बाळंतपण, तात्काळ स्तनपान,शौचालयांची उभारणी व वापर,आरोग्य विषयक जनजागृती, अनौपचारिक शिक्षण वर्ग, युवक गटांची उभारणी,फिरत्या निधीच्या माध्यमातून व्यवसाय उभारणीतून आर्थिक सक्षमीकरण,विविध समित्यांच्या उभारणीतून शाश्वत विकासा ची उभारणी जसे-शालेय व्यवस्थापन समिती, वन व्यवस्थापन समिती,आरोग्य समिती, महिला विकास समिती,सामाजिक लेखा परीक्षण समिती,गाव विकास समिती इ.समित्यांची उभारणी व विविध बैठका, प्रशिक्षणे,अभ्यास सहली यांच्या माध्यमातून क्षमता बांधणी करण्यात आली. नाशिक जिल्ह्यातील त्र्यंबकेश्वर तालुका, इगतपुरी तालुका,नंदुरबार जिल्ह्यातील अक्कलकुवा तालुका इ.ठिकाणच्या आदिवासी समुदायाच्या विकासासाठी काम करण्याची संधी या निमित्ताने मिळाली जी आजही अव्याहतपणे सुरु आहे.

१२. आदिवासी कार्यात/सेवेत किती वर्ष आहेत :- १२ वर्ष (सन-२०१२ ते आजतागायत)
(आदिवासी कार्य/सेवा कमीतकमी १० वर्ष तरी असावी):-

१३. १० वर्षांपेक्षा कमी कार्य/सेवा असल्यास कोणत्या अपवादात्मक कारणांसाठी अर्ज भरण्यात आला आहे ? ती कारणे अथवा टिप्पणी सोबत जोडली आहे काय ?:- लागू नाही

१४. उमेदवाराने कार्यास सुरुवात केली त्यावेळी समाजकार्याचे/समाजसेवेचे स्वरूप कसे होते ?

:- आजही समाजात चांगल्या कामासाठी अनेक व्यक्ती, देणगीदर संस्था, लोकसहभाग, शासनाची मदत, सामाजिक उत्तर दायित्व निधी पुरवण-या संस्था समाजकार्य करण्यास खुल्या मनाने पुढे येत असतात. ज्यांना प्रत्यक्ष समाजकार्य करता येत नव्हते ते आपल्या परीने आर्थिक वा वस्तु स्वरूपात मदत करीत असतात. शासकीय यंत्रणा, स्थानिक लोक प्रतिनिधी, इतर मित्र संस्था, कर्मचारी वर्ग, स्थानिक लोक अशा समाजकार्य करणा-यांना योग्य ते सहकार्य करीत असत. प्रसंगी निवास व्यवस्था, जेवणाची व्यवस्था करीत असत. एकुणच त्यावेळी समाजकार्याचे स्वरूप हे मदतीचे, सहकार्याचे, विश्वासाचे आणि समन्वयाचे होते आणि आजही आहे.

१५. उपरोक्त १३ मधील त्या भागातील चालू समाजकार्याला समाजसेवेत आपण कार्य चालू केल्या नंतर वाढ कशाप्रकारे करण्यात आली. (१४ मध्ये उल्लेखित) स्वरूपामध्ये आढळलेल्या अटी बाबत काय सेवा केली असल्यास सविस्तर खुलासा करावा. कार्या- च्या विस्ताराचे टप्पे कसे वाढत गेले.

:- उपरोक्त-१३ लागू नाही.

१६. आदिवासी क्षेत्रात काम करताना कोणत्या अडचणी आल्या ?

:- आदिवासी क्षेत्रात काम करतांना प्रामुख्याने भाषेची अडचण, दळणवळणाच्या साधनांची अडचण, पिण्याचे पाणी, वीज, रस्ता, आरोग्य विषयक सुविधा या सारख्या मुलभूत सोयी-सुविधांच्या अडचणींचा सामना करावा लागला.

१७. त्या अडचणीतून मार्ग कसे काढले ? त्याचा अंगीकृत कार्यास फायदा कसा झाला?

:- गाव पातळीवर विविध समित्यांच्या उभारणी सोबतच युवक गटांची स्थापना व त्यांची क्षमता बांधणी केली. गावा-गावात ग्रामीण लोकसहभागीय मुल्यावलोकन (पी.आर.ए.) करून लोकांच्या मदतीने आपल्या नेमक्या समस्या/अडचणी काय आहेत ? आणि त्या सोडविण्यासाठी काय करता येईल. याचा एक कृती आराखडा बनवून घेण्यात आला. त्यात जबाबदारीचे वाटप आणि कालावधी निश्चित करण्यात येवून कामास सुरुवात करण्यात आली. यातून शासकीय यंत्रणांच्या माध्यमातून गावा-

गावात पिण्याच्या पाण्यासाठी हातपंप,विज मंडळाकडून विजेचे खांब,रोहित्र,वीजतारा उपलब्ध करून हे सर्व उभे करण्यासाठी श्रमदानाची मदत देवून वीज आणली,आमदार निधीच्या माध्यमा तून रस्ता,रोजगार हमी योजनेच्या माध्यमातून मातीचे बांध,मातीचे पाझर तलाव,दगडी बांध, शेततळे,वृक्ष लागवड इ.तुन रोजगार उभारणी,आरोग्य केंद्रांशी समन्वय ठेवून डॉक्टर आणि नर्स यांच्या नियमित भेटी,रस्ता झाल्यावर आमदार आणि खासदार यांच्या भेटी आणि पाठपुरावा करून एस.टी.बस सुरु,अशा लोकांच्या सहभागातून पाठपुरावा,चिकाटी,विविध विभागांशी संपर्क आणि समन्वय ठेवून अनेक समस्यांवर मात करता येणे शक्य झाले.परिणामी आदिवासी समुदायाचे राहणीमान उंचावण्यास फार मोठी मदत झाली.भाषेच्या अडचणीसाठी स्थानिक कार्यकर्त्यांची नियुक्ती,प्रसंगी दुभाषकाची मदत घेतली.

१८. केलेल्या सेवेमुळे / कार्यामुळे आदिवासींचा विकास/प्रगती कशी झाली (समाजसेवा कार्य व आदिवासी प्रगती / विकास एकमेकांशी पूरक परंतु स्वतंत्र विषय समजून सविस्तर माहिती द्यावी)

:- आदिवासी समाजासाठीच्या समाजकार्यामुळे त्यांच्या ज्ञानात भर पडली परिणामी विविध शासकीय योजना समजून घेवून त्याची पूर्तता करून अशा योजनांचा लाभ घेणे सोपे झाले.रोजगार हमी योजने सारख्या योजनांमुळे स्थानिक स्तरावर रोजगार प्राप्त झाला.कौशल्य विकासासारखी प्रशिक्षणे प्राप्त झाल्याने शिवणकाम,मोबाईल दुरुस्ती,मोटरसायकल दुरुस्ती,ब्युटीपार्लर,या सारखे व्यवसाय सुरु होऊन रोजगार उभा झाला.विविध गट,विविध समित्यांच्या उभारणीतून लोकसंघटन उभे राहिले तर या लोकसंघटनाची क्षमता बांधणी झाल्याने ग्रामसभा सक्षम होऊन गाव विकासाचे मुद्दे पुढे येवु लागले.शासनाला,लोकप्रतिनिधींना जाब विचारण्याची हिम्मत ग्रामस्थांमध्ये आली. आपसूकच गाव विकासातील पिण्याचे पाणी,आरोग्य,स्वच्छता,वीज,रस्ता,शाळा,अशा अनेक सार्वजनिक परन्तु लोकहिताचे विषय मार्गी लागून गावांचा परिणामी समुदायाचा विकास होऊन त्याचा फायदा समुदायाला होवु लागला,आरोग्य,शिक्षण,पाणी,वीज,दळणवळण इ. बाबी च्या सोयी जागेवर प्राप्त होवु लागल्या.छोट्या-मोठ्या बाबींचे तांत्रिक ज्ञान समाजसेवका कडून प्राप्त करून घेणे सोपे आणि सोयीचे होवु लागले.समाजकार्यकर्त्यामुळे विविध लोकांचे येणे-जाणे वाढीस लागून त्याचाही फायदा समुदायाला होवु लागला,समुदायाचे राहणीमान,संवाद कौशल्य,विषय मांडण्याची क्षमता,विविध विषयांचे ज्ञान यात भर पडू लागली. ज्ञानाची देवाण-घेवाण हिवू लागली.या अशा अनेकविध बाबींमुळे आणि समाजकार्य कर्त्या मुळे आदिवासी समुदायाची आर्थिक आणि सामाजिक आणि राजकीय प्रगती होण्यास मदतच झाली आहे.

१९. आदिवासी समाज आणि आदिवासींना कसा व कितपत फायदा झाला.(वर्णनात्मक व संख्यात्मक माहिती द्यावी):-

अ)नंदुरबार जिल्ह्यातील अक्कलकुवा तालुक्यातील चिवलउतार, उमरागव्हान, तोडीकुंड, भरकुंड, सल्लीबार,साकलीउमर,बेडाकुंड,बोखाडी,वाडीबार,उमटी या १०आदिवासी गावांमध्ये १४० युवा सदस्यांचे १० युवक गट,१०८० महिलांचे ९० बचत गट यांची उभारणी करण्यात आली.

आ)महिला स्वयंसहाय्यता गट प्रशिक्षणातून संघटन ,एकता,एकात्मता ,महिला सक्षमीकरणाचे महत्त्व महिलांच्या लक्षात आले

इ)गटातील महिलांनी बँकेत जमा झालेली रक्कमेचा विनियोग कसा करावा ,त्याचा फायदा महिलांना कसा होईल यासाठी अंतर्गत कर्जाची तरतूद सुरु केली आहे .

ई)स्वयं सहाय्यता गटातील महिला आता शाळा व अंगणवाडीत होणाऱ्या प्रत्येक कार्यक्रमात व प्रत्येक प्रक्रियेत सहभागी होत आहेत .

उ)आरोग्याच्या दृष्टीने गटातील महिला आता पूर्णतः जागरूक झाल्या आहेत .लसीकरण सत्र ,पोषण आहार ,आरोग्य तपासणी ,शालेय आरोग्य तपासणी ,आदी सर्व बालकांचे अधिकार त्यांना मिळतात कि नाही याची शहानिशा ते करू लागल्या आहेत .

ऊ) 10 गावांतील 2623 कुटुंबांना कोविड-19 साथीच्या आजाराविषयी पुरेशी माहिती मिळाली असून ते कोविड-19 साथीच्या आजाराचा प्रसार रोखण्यासाठी मास्क घालणे, हात धुणे आणि शारीरिक अंतर यांसारख्या आवश्यक उपाययोजना करत आहेत.

ए) 40 फ्रंटलाइन हेल्थ वर्कर्स 10 गावांमध्ये कोविड-19 च्या प्रादुर्भावावर लक्ष ठेवण्यास सक्षम आहेत त्यांच्या जीवाला धोका नाही

ऐ) प्रशिक्षणाच्या माध्यमातून होत असलेल्या मार्गदर्शनामुळे महिलांना आर्थिक व्यवहार ,बँकेच्या प्रक्रिया ,आर्थिक उलाढाल ,दप्तर अद्यावत करणे ,पास बुक अद्यावत करणे ह्या प्रक्रिया उत्तम प्रकारे सगळ्या महिलांना समजू लागल्या आहेत.

ओ)शासनाच्या मिळणाऱ्या विविध योजनांची माहिती व त्याचा लाभ कसा मिळाला याचे ज्ञान महिला अद्यावत करीत आहेत .

औ)बचत गटातील महिलांनी रोजगार निर्मितीसाठी स्व पातळीवर रोजगार सुरु केला असून या मध्ये भाजीपाला काढणे व त्याचा गावात व बाजाराच्या गावात जाऊन विक्री करून उदरनिर्वाह सुरु केला आहे हा आदर्श बेडाकुंड या गावातील एकूण ४२ महिलांनी इतर महिलांसाठी उभा केला आहे तसेच ३४ महिलांनी कुक्कुटपालन ,६२ महिलांनी शेळीपालन ,०५ महिलांनी शिवण व कर्तन काम सुरु केले ६ महिलांनी किराणा दुकानसारख्या छोट्या व्यवसायाला सुरुवात केली आहे याचे आदान प्रदान प्रशिक्षणाच्या माध्यमातून केले गेल्यानंतर इतर महिलाही प्रेरित झाल्या आहेत .

अं) स्वयं सहाय्यता गटातील महिलांनी दाखून दिले कि महिला या पुरुषांपेक्षा कमी नाहीत .महिलाही पुरुषांच्या बरोबरीने प्रत्येक काम करू शकतात हा आत्म विश्वास आता सातपुड्यातील अति दुर्गम भागातील अशिक्षित महिलांनी दाखवून दिले चिवलउतार येथे ५ भात मिल मिळाल्या,बेडाकुंड येथे ३ भात मिल, उमरागव्हाण येथे ३ भात मिल, साक लीउमर येथे १ भात मिल ,बोखाडी येथे २ भात मिल, साकलीउमर येथे १ भगर मिल ,बोखाडी २ भात मिल आदी व्यवसाय शासनाच्या आर्थिक मदतीने सुरु केले आहेत.

अः)युवक आता गुजरात स्थलांतर थांबविण्यासाठी गाव पातळीवरील उद्योग व्यवसाय करण्यास पुढे येऊ लागली आहेत. मधमाशी पालन,आंबा प्रक्रिया, मत्स्यपालन,बांबू उद्योग आदी मध्ये युवकांनी सहभागी होवून व्यवसायास सुरुवात केली आहे.युवक आता गाव विकासाच्या प्रक्रियेत सहभागी होवू लागले आहेत

क) 40 युवकांच्या मदतीने “सातपुडा आदिवासी बांबू असोसिएशन” कंपनीची नोंदणी करण्यात आली आहे या कंपनीस “जिल्हा उद्योग केंद्र नंदुरबार” च्या मदतीने 50लाख रु.चा निधी मंजूर झाला आहे.त्या पैकी ९ लाख प्राप्त होऊन त्यांचा क्षमता बांधणी व कौशल्य प्रशिक्षणा वर खर्च झाला आहे.

ख)25 युवकांनी एकत्र येत मधमाशीपालन प्रशिक्षण पूर्ण करून १६ लाख रु.किमतीच्या २०० मधपेट्याच्या मदतीने मधमाशीपालन सुरु केले आहे.

ग)१४ वर्षे वयोगटाच्या आतील जवळपास २७२९ बालकांना पोषण आहार आणि लसीकरणाशी जोडण्यात आले असून त्याचा या बालकांना चांगला फायदा झाला आहे परिणामी त्यांचे आरोग्य व शालेय शिक्षण नियमित ठेवण्यास मदत मिळाली.

घ)तसेच १४१३ गर्भवती मातांना सुद्धा पोषण आहार आणि लसीकरणाशी जोडण्यात आले असून परिणामी सर्व महिलांचे बाळंतपण हे रुग्णालयात करणे शक्य झाले.व बाल आणि त्याच्या मातेस नियमित आरोग्य सेवा मिळण्यास मदत झाली.

च)पर्यावरणास मदत होण्याच्या दृष्टीने व गाव विकासाच्या प्रक्रियेस हातभार लागावा म्हणून ७८ युवकांनी ५०० बांबू रोपे, २२० आंबा रोपांची लागवड,८० वनराई बंधारे,९ एकर समतल पातळीचर,१२ शेततळे इ.ची उभारणी केली आहे तर ८५४ घरी घरगुती सौर उर्जा वापर सुरु आहे.तर १२७ बालकांनी प्रचार फेरीत सहभाग, तर उर्वरित १० हि गावातील किमान ५०० हून अधिक बालकांनी चित्रकला स्पर्धा, वक्तृत्व स्पर्धा, निबंध स्पर्धा इ. च्या माध्यमातून व शालेय जनजागृती सोबतच वैयक्तिक व परिसर स्वच्छता,शौचालयांचा वापर,पाण्याचा व विजेचा जपून व गरजेपुरता वापर करून पर्यावरण संतुलनास व पर्यायाने गाव विकासास हातभार लावला आहे.

छ)१० हि गावात शासनाच्या विविध शासकीय योजनांच्या माध्यमातून व्यक्तिगत विकास साधण्यावर भर देण्यात आला आहे. या वर्षी देखील शासनाच्या माध्यमातून ५११ घरकुले, ९५ उज्वला ग्यास योजना, ३६ प्रकरणे संजय गांधी निराधार योजना, ६५५ सौर उर्जा साहित्य, १२ मिनी राईस मिल, ३३ आमचूर कीट, २२ जातीचे दाखले, १७२ वैयक्तिक शौचालय, ३८ आधार कार्ड, ०८ नवीन रेशन कार्ड, ३९ उत्पन्न दाखले, १०७ लाभार्थ्यांना बियाणे वाटप, २३ नवीन बँक खाते, ३५ गवंडी साहित्य, १४ जमीन सपाटीकरण, १४ फळबागा, ४ व्यक्तिगत विहिरी, ४ शेततळे, २ पीठ गिरण्या अशा एकूण १८२४ व्यक्तिगत लाभार्थ्यांना प्रत्यक्ष लाभ मिळाला.

ज)१० गावात स्थापन केलेल्या शेतकरी गटांच्या मदतीने व शेतकरी प्रशिक्षणाच्या माध्यमातून ४२३ शेतकरी सेंद्रिय शेती करीत आहेत. सोबतच त्यांना लागणारे धान्य यात मका, भगर, तुवर, उडीद, व घरगुती भाजीपाला याचे पुरेसे उत्पन्न घेऊन त्याची वर्षभरासाठी साठवणूक करू लागले आहेत.

झ) फिरता निधी वापरासाठी निवडलेल्या ९९ लाभार्थ्यांना दिलेल्या आर्थिक सहाय्याच्या मदतीने ९९ पैकी ४६ कुटुंबांचे आर्थिक उत्पन्न रु. १०००० ते २०००० हजार रुपयांपर्यंत वाढले असून उर्वरित ५३ लाभार्थ्यांचे उत्पन्न वार्षिक ५००० ते ९००० रु. ने वाढीस लागण्यास सुरुवात झाली आहे. त्यांचे उत्पन्न वाढ होण्यासाठी विशेष प्रयत्न केले जात आहेत.

ट) ३२१ कुटुंबीयांनी उज्वला गस योजनेचा लाभ घेतला असून यामुळे ३२१ कुटुंबातील महिलांची धुरामुळे होणाऱ्या त्रासापासून मुक्तता झाली आहे.

ठ) ८४३ कुटुंबांनी घरकुल योजनेचा लाभ घेतल्यामुळे ८४३ कुटुंबांना पक्की घरे प्राप्त झाली आहेत परिणामी त्यांचे कुटुंब सुरक्षित झाले आहे.

ड) एकूण ३८ शेतकऱ्यांच्या जमिनीचे जमीन सपाटीकरण करण्यात आले असून त्या मुळे १०२ एकर जमीन लागवडी खाली आली आहे.

ढ) एकूण ३४ लाभार्थ्यांनी ३६.५ एकर क्षेत्रात आंबा फळबाग लागवड केली असून अद्याप आंब्याचे उत्पादन सुरु झालेले नाही.

त) एकूण ४० शेतकऱ्यांनी आपल्या शेतात सिंचन विहिरी घेतल्या असून यामुळे ४० कुटुंबांची १०० एकराहून अधिक जमीन ओलिता खाली आली आहे.

३) इगतपुरी तालुक्यातील आदिवासी समुदायासोबत काम करीत असतांना :-

अ) उद्योग / व्यवसायाची मानसिकता तयार होवून २५८ महिलांनी २२,७८,४०० /- रु. भांडवल खर्चून आपला स्वतःचा व्यवसाय सुरु केला.

आ) ५२४ महिला शेतकऱ्यांनी आपल्या शेतात अल्पखर्ची तंत्रज्ञानाचा वापर सुरु केला. यामुळे प्रति

शेतकरी ८१६९/- रु.ची बचत झाली.परिणामी त्यांचा एकुण जवळपास ४२,७३,७४४/- रु.च्या वार्षिक खर्चात बचत झाली.

इ) ६०२ महिलांनी आपल्या २४०८ पशूंच्या आजारावर घरगुती उपचाराने मात केली. यामुळे आत्मविश्वास वाढीस लागून १४,४९,६१६/-रु.च्या औषधोपचाराची बचत झाली.

ई)या प्रशिक्षणांमुळे विविध शासकीय योजनांची माहिती होवून त्याचा अनेक महिला लाभ घेऊ लागल्या. या वर्षी ६८९ महिलांनी ८९,३५,४५६/- रु.रकमेच्या ७८५ शासकिय योजनांचा लाभ घेतला.

उ) आज मितीस ११०० महिलां पैकी ४०२ महिला रुकम रु. ४०,२०,०००/-च्या मदतीने२४२व्यवसाय करित असून त्या आपल्या कुटुंबाच्या उपजिविकेस हातभार लावीत आहेत.

ऊ) या महिलांच्या मदतीने "नारी" आदिवासी महिला कृषी उत्पादक कंपनी ची उभारणी होवुन तिची नोंदणी प्रक्रिया पूर्ण झाली आहे.

ए) या वर्षी सर्वच महिलांनी सक्रीय सहभाग नोंदवला असला तरी यात प्रामुख्याने ७ महिलांनी आदर्श निर्माण करून आपली "यशोगाथा" समाजासमोर ठेवली आहे.या प्रकारे हा प्रकल्प यशस्वीपणे पुढे वाटचाल करित आहे.

२०.शिक्षण, आरोग्य, शेती, सहकार, उद्योग, कला, संस्कृती,वाडःमय, जनजागृती इ. आदिवासी कार्याची / सेवेची क्षेत्रे आहेत. यापैकी कोणकोणत्या क्षेत्रात आदिवासी साठी कार्य/सेवा केली. कार्यानुरूप उदाहरणासह सविस्तर माहिती द्यावी. :-

अ.न.	सेवा क्षेत्र	आदिवासी समुदायासाठी केलेले कार्य (उदाहरणासहीत)
१)	शिक्षण	<ul style="list-style-type: none"> ❖ नंदुरबार जिल्ह्यातील अक्कलकुवा तालुक्यातील चिवलउतार,उमरा गव्हान ,तोडीकुंड, भरकुंड,सल्लीबार,साकलीउमर,बेडाकुंड,बोखाडी,वाडीबार, उमटी या १० आदिवासी गावांमध्ये शाळा व्यवस्थापन समितीं मार्फत गाव स्तरावर शालेय विकास आराखडा तयार केला जावुन त्याच्या अंमलबजावणी साठी शासन स्तरावर पाठपुरावा केला जात आहे. ❖ प्रकल्पाच्या कामामुळे शालेय व्यवस्थापन समितींना त्यांच्या अधिकारांची माहिती झाली. ❖ समितींना जबाबदारी ची जाणीव झाली, त्यांना कार्ये व महत्व लक्षात आले. ❖ समितीच्या सदस्यांमुळे शाळाबाह्य विद्यार्थी हे नियमितपणे शाळेत येत आहेत ❖ संस्थेच्या कार्यकर्त्यांच्या सहभागामुळे समितीच्या सदस्यांना व लोकांना शासनाचे शिक्षण विषयक धोरण समजण्यास मदत झाली व प्रत्यक्ष अंमलबजावणीच्या दृष्टीने शासन यंत्रणेला तसेच ग्रामस्थांना मदत होउ लागली आहे ❖ गाव पातळीवरील बाल सुरक्षा समितीं सोबत हया समित्या बालकांच्या अधिकारावर चर्चा करून बालकांना निकोप व चांगले वातावरण कसे मिळेल या दृष्टीने पावले उचलल जात आहेत.

२)	आरोग्य	<ul style="list-style-type: none"> ❖ बोखाडी व चिवलउतार या दोन्ही गावात आयोजित केलेल्या आरोग्य शिबीरात एकूण 530 इतक्या रुग्णांना वैद्यकिय सेवेचा लाभ मिळाला. ❖ दोन्ही आरोग्य शिबिरांतून एकूण रुग्णापैकी 5 गरोदर मातांना जमाना येथील ग्रामिण रुग्णालयात अधिक उपचारासाठी पाठविण्यात आले. ❖ मोतीबिंदु नेत्र तपासणी दरम्यान दोन्ही गावातील एकूण 9 वृद्ध बाबांची नंदुरबार येथील जिल्हा सामान्य रुग्णालयात शस्त्रक्रिया करण्यात आली. ❖ गावातल्या गावात आरोग्य शिबिरांचे आयोजन करण्यात येते त्यामुळे असाहय व दुर्धर आजारांने ग्रासलेल्या रुग्णांना योग्य असा आरोग्य लाभ झाल्यामुळे ग्रामस्थांमध्ये आनंदाचे वातावरण असते. ❖ या शिबिरांमध्ये एच.आय.व्ही./एडस् व सिकलसेल आजारा विषयी योग्य सल्ला मार्गदर्शन करण्यात आले. ❖ शिबीरामध्ये गरोदर मातांची, एच.बी तपासणी, एच.आय.व्ही.तपासणी, तसेच युवकांची एच.आय.व्ही. तपासणी, सिकलसेल तपासणी आदी प्रकारच्या तपासण्या शिबीरात करून घेण्यात आल्या. ❖ 10 गावांतील 2623 कुटुंबांना कोविड-19 साथीच्या आजाराविषयी पुरेशी माहिती मिळाली असून ते कोविड-19 साथीच्या आजाराचा प्रसार रोखण्यासाठी मास्क घालणे, हात धुणे आणि शारीरिक अंतर यांसारख्या आवश्यक उपाययोजना करत आहेत. ❖ 40 फ्रंटलाइन हेल्थ वर्कर्स 10 गावांमध्ये कोविड-19 च्या प्रादुर्भावावर लक्ष ठेवण्यास सक्षम आहेत त्यांच्या जीवाला धोका नाही ❖ कोविड-१९ च्या महामारीत १५०० आदिवासी कुटुंबांना किराणा साहित्याचे वाटप करण्यात आले.
३)	शेती	<ul style="list-style-type: none"> ❖ जमीन सुधारणा ,माती परिक्षण,सामुहिक सिंचन योजना सामुहिक पशुधन व्यवस्थापन,समुह शेतीए क्षेत्रात उत्पादन घ्यावयाची पिके,भाजीपाला,पाणी व्यवस्थापन, घरच्या घरी उपलब्ध संसाधनांपासुन सेंद्रिय पध्दतीने बीज प्रक्रिया कशी करावी,पेरणीसाठी ते कसे तयार करावे, सेंद्रिय खत जसे-पिठाची रबडी,अमृत पाणी ,कंपोस्ट खत,नापेड खत,गांडुळ खत,हे ही घरगुती व सभोवतालच्या उपलब्धते तुन कसे तयार करतात याच्या पध्दती,उपलब्ध संसाधना पासुन सेंद्रिय किटकनाशक जसे- लमीत फवारा,दशपर्णी अर्क, राखेचा वापर,निंबोळी अर्क कसे तयार करावे व त्याच्या वापराचे प्रमाण आदी बाबींवर शेतक-यांना सखोल माहिती होऊन ते त्याचा वापर करीत आहेत. ❖ गांडुळ खत गावातल्या गावात उपलब्ध संसाधना दवारे कसे तयार केले जाते व ते तयार करण्यासाठी कोणकोणते साधन साहित्य लागते याबाबत सविस्तर माहिती झाली. ❖ शास्त्रोक्त पध्दतीने कंपोस्ट खत कसे तयार करावे याबाबत शेतक-यांना माहिती झाली. ❖ बाजारात रासायनिक प्रक्रिया केलेल्या बियाण्यापेक्षा सेंद्रिय पध्दतीने प्रक्रिया केलेल्या बियाण्याची उगवण व प्रतिकार क्षमता जास्त असल्याची जाणिव शेतक-यांना झाली.

		<ul style="list-style-type: none"> ❖ खर्चिक रासायनिक खतापेक्षा कंपोस्ट व गांडुळ खत अधिक फायदेशीर व जमिनीची पोत टिकवुन ठेवणारे खत असल्याची जाणिव झाली. ❖ कमीत कमी रास्त खर्चामध्ये घरच्या घरी मुबलक प्रमाणात गांडुळ खत व कंपोस्ट तयार करता येते याची जाणिव शेतक-यांना झाली. ❖ खर्चिक रासायनिक खतापेक्षा कमी व गावातल्या गावात नैसर्गिक स्त्रोतांपासुन मिळणा-या संसाधनां पासुन सहज तयार करता येऊ शकणारे दशपर्णी सेंद्रिय किटकनाशक अधिक फायदयाचे आहे याची देखील जाणिव शेतक-यांना झाली.व ते तयार करण्याचे तंत्र अवगत झाले. ❖ देशी गायीचे शेण व गोमुत्रापासुन जीवामृत तयार करता येते व त्या जीवामृता पासुन जोमदार अंकुर निस्तारणारे बियाणे अगदी सुलभ पध्दतीने बनविले जाते याचे प्रात्यक्षिके करुन दाखविण्यात आले. ❖ शेतीसोबत जोड व्यवसाय करण्याकरिता शासनाकडून आमचुल प्रक्रिया करण्यासाठी 20 शेतक-यांना किट देण्यात आली आहे. ❖ शेतक-यांनी जोड व्यवसायाला सुरुवात केली आहे-20 शेतक-यांनी बांबू पासुन वस्तु बनविण्याकरिता सुतार कामाची किट घेतली आहे. ❖ एकुण ३८ शेतकऱ्यांच्या जमिनीचे जमीन सपाटीकरण करण्यात आले असून त्या मुळे १०२ एकर जमीन लागवडी खाली आली आहे. ❖ एकुण ३४ लाभार्थ्यांनी ३६.५ एकर क्षेत्रात आंबा फळबाग लागवड केली असून अद्याप आंब्याचे उत्पादन सुरु झालेले नाही. ❖ एकुण ४० शेतकऱ्यांनी आपल्या शेतात सिंचन विहिरी घेतल्या असून यामुळे ४० कुटुंबाची १०० एकराहून अधिक जमीन ओलिता खाली आली आहे.
४)	उद्योग	<ul style="list-style-type: none"> ❖ नंदुरबार जिल्ह्यातील अक्कलकुवा तालुक्यातील ३४ महिलांनी कुक्कुटपालन ,६२ महिलांनी शेळीपालन,०५ महिलांनी शिवण व काम सुरु केले.६ महिलांनी किराणा दुकाना सारख्या छोट्या व्यवसायाला सुरुवात केली आहे. ❖ चिवलउतार येथे ५ भात मिल,बेडाकुंड येथे ३ भात मिल, उमरागव्हाण येथे ३ भात मिल, साक लीउमर येथे १ भात मिल ,बोखाडी येते २ भात मिल, साकलीउमर येथे १ भगर मिल ,बोखाडी २ भात मिल आदी व्यवसाय शासनाच्या आर्थिक मदतीने सुरु केले आहेत. ❖ 25 युवकांनी एकत्र येत मधमाशीपालन प्रशिक्षण पूर्ण करून १६ लाख रु.किमतीच्या २०० मधपेट्याच्या मदतीने मधमाशीपालन सुरु केले आहे. ❖ 40 युवकांच्या मदतीने “सातपुडा आदिवासी बांबू असोसिएशन” कंपनीची नोंदणी करण्यात आली आहे या कंपनीस “जिल्हा उद्योग केंद्र नंदुरबार” च्या मदतीने 50लाख रु.चा निधी मंजूर झाला आहे.त्या पैकी ९ लाख प्राप्त होऊन त्यांचा क्षमता बांधणी व कौशल्य प्रशिक्षणा वर खर्च झाला आहे.

❖ नाशिक जिल्ह्यातील इगतपुरी तालुक्यातील बार शिंगवे,इंदोरे,वासाळी,खडकेद,आंबेवाडी या पाच गावातील 1100 आदिवासी महिलां पैकी ४०२ महिला रुकम रु. ४०,२०,०००/-च्या मदतीने २४२ व्यवसाय करित असुन त्या आपल्या कुटुंबाच्या उपजिविकेस हातभार लावीत आहेत.
❖ या महिलांच्या मदतीने "नारी आदिवासी महिला कृषी उत्पादक कंपनी" ची उभारणी होवुन तिची नोंदणी प्रक्रिया पुर्ण झाली आहे.

अ.नं.	वैयक्तिक व्यवसायासाठी फिरता निधी वाटप.	रक्कम	सामुहिक व्यवसायासाठी ग्रामसंघाला निधी वाटप	रक्कम
१	फिरता निधी आंबेवाडी (४५ लाभार्थी)	३३७५००	ग्रामसंघाला निधी आंबेवाडी	१०००००
२	फिरता निधी खडकेद (४५ लाभार्थी)	३३७५००	ग्रामसंघाला निधी खडकेद	१०००००
३	फिरता निधी इंदोरे (४५ लाभार्थी)	३३७५००	ग्रामसंघाला निधी इंदोरे	१०००००
४	फिरता निधी वासाळी (४५ लाभार्थी)	३३७५००	ग्रामसंघाला निधी वासाळी	१०००००
५	फिरता निधी बारशिंगवे (४५ लाभार्थी)	३३७५००	ग्रामसंघाला निधी बारशिंगवे	१०००००
	एकुण	१६८७५००		५०००००
एकुण निधी वाटप २१,८७,५००/- रुपये				

२१. आदिवासी समाजाचा विकास घडविण्यासाठी महत्त्वपूर्ण कार्य असल्यास उदाहरणासह तपशिल द्यावा.

- ❖ नंदुरबार जिल्ह्यातील अक्कलकुवा तालुक्यातील चिवलउतार, उमरा गव्हान,तोडीकुंड, भरकुंड, सल्लीबार,साकलीउमर,बेडाकुंड,बोखाडी,वाडीबार, उमटी या १० आदिवासी गावांमध्ये शाळा व्यवस्थापन समितीं मार्फत गाव स्तरावर शालेय विकास आराखडा तयार केला जावुन त्याच्या अंमलबजावणी साठी शासन स्तरावर पाठपुरावा केला जात आहे.
- ❖ प्रकल्पाच्या कामामुळे शालेय व्यवस्थापन समितींना त्यांच्या अधिकारांची माहीती झाली.
- ❖ समितींना जबाबदारी ची जाणीव झाली, त्यांना कार्ये व महत्व लक्षात आले.
- ❖ समितीच्या सदस्यांमुळे शाळाबाहय विद्यार्थी हे नियमितपणे शाळेत येत आहेत
- ❖ संस्थेच्या कार्यकर्त्यांच्या सहभागामुळे समितीच्या सदस्यांना व लोकांना शासनाचे शिक्षण विषयक धोरण समजण्यास मदत झाली व प्रत्यक्ष अंमलबजावणीच्या दृष्टीने शासन यंत्रणेला तसेच ग्रामस्थांना मदत होउ लागली आहे
- ❖ गाव पातळीवरील बाल सुरक्षा समितीं सोबत हया समित्या बालकांच्या अधिकारावर चर्चा करुन बालकांना निकोप व चांगले वातावरण कसे मिळेल या दृष्टीने पावले उचलल जात आहेत.

- ❖ बोखाडी व चिवलउतार या दोन्ही गावात आयोजित केलेल्या आरोग्य शिबीरात एकुण 530 इतक्या रुग्णांना वैद्यकिय सेवेचा लाभ मिळाला.
- ❖ दोन्ही आरोग्य शिबिरांतुन एकुण रुग्णांपैकी 5 गरोदर मातांना जमाना येथील ग्रामिण रुग्णालयात अधिक उपचारासाठी पाठविण्यात आले.
- ❖ मोतीबिंदु नेत्र तपासणी दरम्यान दोन्ही गावातील एकुण 9 वृद्ध बाबांची नंदुरबार येथील जिल्हा सामान्य रुग्णालयात शस्त्रक्रिया करण्यात आली.
- ❖ गावातल्या गावात आरोग्य शिबिरांचे आयोजन करण्यात येते त्यामुळे असाहय व दुर्धर आजारांने ग्रासलेल्या रुग्णांना योग्य असा आरोग्य लाभ झाल्यामुळे ग्रामस्थांमध्ये आनंदाचे वातावरण असते.
- ❖ या शिबिरांमध्ये एच.आय.व्ही./एडस् व सिकलसेल आजारा विषयी योग्य सल्ला मार्गदर्शन करण्यात आले.
- ❖ शिबीरामध्ये गरोदर मातांची, एच.बी तपासणी, एच.आय.व्ही.तपासणी, तसेच युवकांची एच.आय.व्ही. तपासणी, सिकलसेल तपासणी आदी प्रकारच्या तपासण्या शिबीरात करून घेण्यात आल्या.
- ❖ 10 गावांतील 2623 कुटुंबांना कोविड-19 साथीच्या आजाराविषयी पुरेशी माहिती मिळाली असून ते कोविड-19 साथीच्या आजाराचा प्रसार रोखण्यासाठी मास्क घालणे, हात धुणे आणि शारीरिक अंतर यांसारख्या आवश्यक उपाययोजना करत आहेत.
- ❖ 40 फ्रंटलाइन हेल्थ वर्कर्स 10 गावांमध्ये कोविड-19 च्या प्रादुर्भावावर लक्ष ठेवण्यास सक्षम आहेत त्यांच्या जीवाला धोका नाही
- ❖ जमीन सुधारणा ,माती परिक्षण,सामुहिक सिंचन योजना सामुहिक पशुधन व्यवस्थापन,समुह शेतीए क्षेत्रात उत्पादन घ्यावयाची पिके,भाजीपाला,पाणी व्यवस्थापन, घरच्या घरी उपलब्ध संसाधनांपासुन सेंद्रिय पध्दतीने बीज प्रक्रिया कशी करावी,पेरणीसाठी ते कसे तयार करावे, सेंद्रिय खत जसे-पिठाची रबडी,अमृत पाणी ,कंपोस्ट खत,नापेड खत,गांडुळ खत,हे ही घरगुती व सभोवतालच्या उपलब्धते तुन कसे तयार करतात याच्या पध्दती,उपलब्ध संसाधना पासुन सेंद्रिय किटकनाशक जसे- लमीत फवारा,दशपर्णी अर्क, राखेचा वापर,निंबोळी अर्क कसे तयार करावे व त्याच्या वापराचे प्रमाण आदी बाबींवर शेतक-यांना सखोल माहिती होऊन ते त्याचा वापर करीत आहेत.
- ❖ गांडुळ खत गावातल्या गावात उपलब्ध संसाधना दवारे कसे तयार केले जाते व ते तयार करण्यासाठी कोणकोणते साधन साहित्य लागते याबाबत सविस्तर माहिती झाली.
- ❖ शास्त्रोक्त पध्दतीने कंपोस्ट खत कसे तयार करावे याबाबत शेतक-यांना माहिती झाली.
- ❖ बाजारात रासायनिक प्रक्रिया केलेल्या बियाण्यापेक्षा सेंद्रिय पध्दतीने प्रक्रिया केलेल्या बियाण्याची उगवण व प्रतिकार क्षमता जास्त असल्याची जाणिव शेतक-यांना झाली.
- ❖ खर्चिक रासायनिक खतापेक्षा कंपोस्ट व गांडुळ खत अधिक फायदेशीर व जमिनीची पोत टिकवुन ठेवणारे खत असल्याची जाणिव झाली.
- ❖ कमीत कमी रास्त खर्चामध्ये घरच्या घरी मुबलक प्रमाणात गांडुळ खत व कंपोस्ट तयार करता येते याची जाणिव शेतक-यांना झाली.

- ❖ खर्चिक रासायनिक खतापेक्षा कमी व गावातल्या गावात नैसर्गिक स्त्रोतांपासुन मिळणा-या संसाधनां पासुन सहज तयार करता येऊ शकणारे दशपर्णी सेंद्रिय किटकनाशक अधिक फायदयाचे आहे याची देखील जाणिव शेतक-यांना झाली.व ते तयार करण्याचे तंत्र अवगत झाले.
- ❖ देशी गायीचे शेण व गोमुत्रापासुन जीवामृत तयार करता येते व त्या जीवामृता पासुन जोमदार अंकुर निस्तारणारे बियाणे अगदी सुलभ पध्दतीने बनविले जाते याचे प्रात्यक्षिके करुन दाखविण्यात आले.
- ❖ शेतीसोबत जोड व्यवसाय करण्याकरिता शासनाकडून आमचुल प्रक्रिया करण्यासाठी 20 शेतक-यांना किट देण्यात आली आहे.
- ❖ शेतक-यांनी जोड व्यवसायाला सुरुवात केली आहे-20 शेतक-यांनी बांबू पासुन वस्तु बनविण्याकरिता सुतार कामाची किट घेतली आहे.
- ❖ एकुण ३८ शेतकऱ्यांच्या जमिनीचे जमीन सपाटीकरण करण्यात आले असून त्या मुळे १०२ एकर जमीन लागवडी खाली आली आहे.
- ❖ एकुण ३४ लाभार्थ्यांनी ३६.५ एकर क्षेत्रात आंबा फळबाग लागवड केली असून अद्याप आंब्याचे उत्पादन सुरु झालेले नाही.
- ❖ एकुण ४० शेतकऱ्यांनी आपल्या शेतात सिंचन विहिरी घेतल्या असून यामुळे ४० कुटुंबाची १०० एकराहून अधिक जमीन ओलिता खाली आली आहे
- ❖ नंदुरबार जिल्ह्यातील अक्कलकुवा तालुक्यातील ३४ महिलांनी कुक्कुटपालन ,६२ महिलांनी शेळीपालन ,०५ महिलांनी शिवण व कर्तन काम सुरु केले.६ महिलांनी किराणा दुकानसारख्या छोट्या व्यवसायाला सुरुवात केली आहे.
- ❖ चिवलउतार येथे ५ भात मिल मिळाल्या,बेडाकुंड येथे ३ भात मिल, उमरागव्हाण येथे ३ भात मिल, साक लीउमर येथे १ भात मिल ,बोखाडी येथे २ भात मिल, साकलीउमर येथे १ भगर मिल ,बोखाडी २ भात मिल आदी व्यवसाय शासनाच्या आर्थिक मदतीने सुरु केले आहेत.
- ❖ 25 युवकांनी एकत्र येत मधमाशीपालन प्रशिक्षण पूर्ण करून १६ लाख रु.किमतीच्या २०० मधपेट्याच्या मदतीने मधमाशीपालन सुरु केले आहे.
- ❖ 40 युवकांच्या मदतीने “सातपुडा आदिवासी बांबू असोसिएशन” कंपनीची नोंदणी करण्यात आली आहे या कंपनीस “जिल्हा उद्योग केंद्र नंदुरबार” च्या मदतीने 50लाख रु.चा निधी मंजूर झाला आहे.त्या पैकी ९ लाख प्राप्त होऊन त्यांचा क्षमता बांधणी व कौशल्य प्रशिक्षणा वर खर्च झाला आहे.
- ❖ नाशिक जिल्ह्यातील इगतपुरी तालुक्यातील बार शिंगवे,इंदोरे,वासाळी,खडकेद,आंबेवाडी या पाच गावातील 1100 आदिवासी महिलां पैकी ४०२ महिला रुकम रु. ४०,२०,०००/-च्या मदतीने २४२ व्यवसाय करित असुन त्या आपल्या कुटुंबाच्या उपजिविकेस हातभार लावीत आहेत.

❖ या महिलांच्या मदतीने "नारी आदिवासी महिला कृषी उत्पादक कंपनी" ची उभारणी होवुन तिची नोंदणी प्रक्रिया पुर्ण झाली आहे.

अनु.क्र.	व्यवसायाचे नाव	सन २०१८-१९	सन २०१९-२०	एकुण व्यवसायाची संख्या
१	कुक्कुटपालन व्यवसाय	५०	६	५९
२	शेळीपालन	२५	५२	८८
३	शिवणकाम	१०	१६	२६
४	किराणा दुकान	२	६	१०
५	मंडप व्यवसाय	०	६	६
६	दुग्ध व्यवसाय	०	१६	१९
७	भाजीपाला	०	३	३
८	हॉटेल व्यवसाय	०	६	८
९	झेरोक्स	०	२	२
१०	पाईप लाईन	०	८	८
११	कुरडई मशिन	०	१	१
१२	साडी दुकान	०	१	१
१३	गिरणी व्यवसाय	०	२	२
१४	बॉबिल व्यवसाय	०	१	१
१५	शेवई मशिन	०	१	१
१६	ब्युटी पार्लर	०	१	१
	एकुण	८७	१२८	२४२

२२. ज्या विविध संस्थामार्फत आदिवासीसाठी कार्य केले आहे त्याबद्दलची थोडक्यात माहिती :-

अ.क्र.	संस्थेचे नांव	धारण केलेले पद	कालावधी	महत्त्वाच्या कार्याचे विवरण.
१)	प्रेम बहुउद्देशिय संस्था	---	एप्रिल २००२ ते सप्टेंबर २०२०	अ)बचत गटातील महिलांनी रोजगार निर्मितीसाठी स्व पातळीवर रोजगार सुरु केला असून या मध्ये भाजीपाला काढणे व त्याचा गावात व बाजाराच्या गावात जाऊन विक्री करून उदरनिर्वाह सुरु केला आहे हा आदर्श बेडाकुंड या गावातील एकूण ४२ महिलांनी इतर महिलांसाठी उभा केला आहे तसेच ३४ महिलांनी कुक्कुटपालन ,६२ महिलांनी शेळीपालन ,०५ महिलांनी शिवण व कर्तन

			<p>काम सुरु केले.६ महिलांनी किराणा दुकानसारख्या छोट्या व्यवसायाला सुरुवात केली आहे याचे आदान प्रदान प्रशिक्षणाच्या माध्यमातून केले गेल्यानंतर इतर महिलाही प्रेरित झाल्या आहेत .</p> <p>आ) स्वयं सहाय्यता गटातील महिलांनी दाखून दिले कि महिला या पुरुषांपेक्षा कमी नाहीत .महिलाही पुरुषांच्या बरोबरीने प्रत्येक काम करू शकतात हा आत्म विश्वास आता सातपुड्यातील अति दुर्गम भागातील अशिक्षित महिलांनी दाखवून दिले चिवलउतार येथे ५ भात मिल मिळाल्या,बेडाकुंड येथे ३ भात मिल, उमरागव्हाण येथे ३ भात मिल, साक लीउमर येथे १ भात मिल ,बोखाडी येते २ भात मिल, साकलीउमर येथे १ भगर मिल ,बोखाडी २ भात मिल आदी व्यवसाय शासनाच्या आर्थिक मदतीने सुरु केले आहेत.</p> <p>इ)युवक आता गुजरात स्थलांतर थांबविण्यासाठी गाव पातळीवरील उद्योग व्यवसाय करण्यास पुढे येऊ लागली आहेत. मधमाशी पालन,आंबा प्रक्रिया, मत्स्यपालन,बांबू उद्योग आदी मध्ये युवकांनी सहभागी होवून व्यवसायास सुरुवात केली आहे.युवक आता गाव विकासाच्या प्रक्रियेत सहभागी होवू लागले आहेत</p> <p>ई)१४ वर्षे वयोगटाच्या आतील जवळपास २७२९ बालकांना पोषण आहार आणि लसीकरणाशी जोडण्यात आले असून त्याचा या बालकांना चांगला फायदा झाला आहे परिणामी त्यांचे आरोग्य व शालेय शिक्षण नियमित ठेवण्यास मदत मिळाली.</p>
--	--	--	--

			<p>उ)तसेच १४१३ गर्भवती मातांना सुद्धा पोषण आहार आणि लसीकरणाशी जोडण्यात आले असून परिणामी सर्व महिलांचे बाळंतपण हे रुग्णालयात करणे शक्य झाले.व बाल आणि त्याच्या मातेस नियमित आरोग्य सेवा मिळण्यास मदत झाली.</p> <p>ऊ)पर्यावरणास मदत होण्याच्या दृष्टीने व गाव विकासाच्या प्रक्रियेस हातभार लागावा म्हणून ७८ युवकांनी ५०० बांबू रोपे, २२० आंबा रोपांची लागवड,८० वनराई बंधारे,९ एकर समतल पातळीचर,१२ शेततळे इ.ची उभारणी केली आहे तर ८५४ घरी घरगुती सौर उर्जा वापर सुरु आहे.तर १२७ बालकांनी प्रचार फेरीत सहभाग, तर उर्वरित १० हि गावातील किमान ५०० हून अधिक बालकांनी चित्रकला स्पर्धा, वक्तृत्व स्पर्धा, निबंध स्पर्धा इ. च्या माध्यमातून व शालेय जनजागृती सोबतच वैयक्तिक व परिसर स्वच्छता,शौचालयांचा वापर,पाण्याचा व विजेचा जपून व गरजेपुरता वापर करून पर्यावरण संतुलनास व पर्यायाने गाव विकासास हातभार लावला आहे.</p> <p>ए)१० हि गावात शासनाच्या विविध शासकीय योजनांच्या माध्यमातून व्यक्तिगत विकास साधण्यावर भर देण्यात आला आहे. या वर्षी देखील शासनाच्या माध्यमातून ५११ घरकुले,९५ उज्वला ग्यास योजना, ३६ प्रकरणे संजय गांधी निराधार योजना, ६५५ सौर उर्जा</p>
--	--	--	--

			<p>साहित्य,१२ मिनी राईस मिल,३३ आमचूर कीट,२२ जातीचे दाखले, १७२ वैयक्तिक शौचालय, ३८ आधार कार्ड, ०८ नवीन रेशन कार्ड, ३९ उत्पन्न दाखले, १०७ लाभार्थ्यांना बियाणे वाटप, २३ नवीन बँक खाते, ३५ गवंडी साहित्य, १४ जमीन सपाटीकरण,१४ फळबागा, ४ व्यक्तिगत विहिरी,४ शेततळे,२ पीठ गिरण्या अशा एकूण १८२४ व्यक्तिगत लाभार्थ्यांना प्रत्यक्ष लाभ मिळाला.</p> <p>ऐ)१० गावात स्थापन केलेल्या शेतकरी गटांच्या मदतीने व शेतकरी प्रशिक्षणाच्या माध्यमातून ४२३ शेतकरी सेंद्रिय शेती करीत आहेत.सोबतच त्यांना लागणारे धान्य यात मका,भगर,तुवर,उडीद,व घरगुती भाजीपाला याचे पुरेसे उत्पन्न घेऊन त्याची वर्षभरासाठी साठवणूक करू लागले आहेत.</p> <p>ओ) ३२१ कुटुंबीयांनी उज्वला गस योजनेचा लाभ घेतला असून यामुळे ३२१ कुटुंबातील महिलांची धुरामुळे होणाऱ्या त्रासापासून मुक्तता झाली आहे.</p> <p>औ) ८४३ कुटुंबानी घरकुल योजनेचा लाभ घेतल्यामुळे ८४३ कुटुंबांना पक्की घरे प्राप्त झाली आहेत परिणामी त्यांचे कुटुंब सुरक्षित झाले आहे.</p>
--	--	--	---

				<p>क) एकुण ३८ शेतकऱ्यांच्या जमिनीचे जमीन सपाटीकरण करण्यात आले असून त्या मुळे १०२ एकर जमीन लागवडी खाली आली आहे.</p> <p>ख) एकुण ३४ लाभार्थ्यांनी ३६.५ एकर क्षेत्रात आंबा फळबाग लागवड केली असून अद्याप आंब्याचे उत्पादन सुरु झालेले नाही.</p> <p>ग) एकुण ४० शेतकऱ्यांनी आपल्या शेतात सिंचन विहिरी घेतल्या असून यामुळे ४० कुटुंबाची १०० एकराहून अधिक जमीन ओलिता खाली आली आहे.</p> <p>घ) १० गावांतील २६२३ कुटुंबांना कोविड-१९ साथीच्या आजाराविषयी पुरेशी माहिती मिळाली असून ते कोविड-१९ साथीच्या आजाराचा प्रसार रोखण्यासाठी मास्क घालणे, हात धुणे आणि शारीरिक अंतर यांसारख्या आवश्यक उपाययोजना करत आहेत.</p> <p>ट) ४० फ्रंटलाइन हेल्थ वर्कर्स १० गावांमध्ये कोविड-१९ च्या प्रादुर्भावावर लक्ष ठेवण्यास सक्षम आहेत त्यांच्या जीवाला धोका नाही</p>
२)	प्रेम बहुउद्देशीय संस्था (अफार्म, (इंडिगो सी.एस.आर.)	अंमलबजावणी संस्था	एप्रिल-२०२० ते मार्च २०२३	<p>अ) उद्योग / व्यवसायाची मानसिकता तयार होवून २५८ महिलांनी २२,७८,४०० /- रु.भांडवल खर्चून आपला स्वतःचा व्यवसाय सुरु केला.</p> <p>आ) ५२४ महिला शेतकऱ्यांनी आपल्या शेतात अल्पखर्ची तंत्रज्ञानाचा वापर सुरु केला. यामुळे प्रति शेतकरी ८१६९/- रु.ची बचत झाली.परिणामी त्यांचा एकुण</p>

			<p>जवळपास ४२,७३,७४४/- रु.च्या वार्षिक खर्चात बचत झाली.</p> <p>इ) ६०२ महिलांनी आपल्या २४०८ पशूंच्या आजारावर घरगुती उपचाराने मात केली. यामुळे आत्मविश्वास वाढीस लागून १४,४९,६१६/-रु.च्या औषधोपचाराची बचत झाली.</p> <p>ई) या प्रशिक्षणांमुळे विविध शासकीय योजनांची माहिती होवून त्याचा अनेक महिला लाभ घेऊ लागल्या. या वर्षी ६८९ महिलांनी ८९,३५,४५६/- रु.रकमेच्या ७८५ शासकीय योजनांचा लाभ घेतला.</p> <p>उ) आज मितीस ११०० महिलां पैकी ४०२ महिला रुकम रु. ४०,२०,०००/-च्या मदतीने २४२ व्यवसाय करित असून त्या आपल्या कुटुंबाच्या उपजिविकेस हातभार लावीत आहेत.</p> <p>ऊ) या महिलांच्या मदतीने "नारी" आदिवासी महिला कृषी उत्पादक कंपनी ची उभारणी होवून तिची नोंदणी प्रक्रिया पूर्ण झाली आहे.</p> <p>ए) या वर्षी सर्वच महिलांनी सक्रीय सहभाग नोंदवला असला तरी यात प्रामुख्याने ७ महिलांनी आदर्श निर्माण करून आपली "यशोगाथा" समाजासमोर ठेवली आहे.या प्रकारे हा प्रकल्प यशस्वीपणे पुढे वाटचाल करित आहे.</p>
--	--	--	--

२३.शासनाने नियुक्त केलेल्या समितीचे आजी/माजी सदस्य होते काय १:- नाही.

अ.क्र.	समितीचे नाव	सदस्यत्व पूर्वीचे आजचे	कालावधी	या कालावधीत आदिवासी विकासाच्या दृष्टीने केलेले कार्य
--	--	--	--	--
--	--	--	--	--

२४. यापूर्वी प्राप्त झालेल्या शासकीय गौरव बहुमान याबाबतची माहिती :- निरंक

(आदिवासीसह अनुसूचित जाती भटक्या व विमुक्त जाती, इतर मागासवर्गीय जाती व शारीरिक, सामाजिकदृष्ट्या अपंग, निराश्रित इ. बाबतच्या कार्यासाठी 'दलितमित्र' हा सन्मान शासन देते. या प्रपत्रात भरलेली माहिती अशा स्वरूपाची असल्यास तिकडे पाठवावी)

२५. संसद सदस्य विधानसभा सदस्य विधानपरिषद सदस्य जिल्हा परिषद सदस्य यापैकी कोणते सदस्य होते काय ? कोणते ? सध्या आहेत काय ? :- कधीही नाही

२६. शासनाने देऊ केलेला "आदिवासी सेवक" पुरस्कार स्विकारण्यास संमती आहे काय? :- होय

२७. या व्यतिरिक्त माहिती द्यावयाची असल्यास नोंद करावी :- सोबत दस्तावेज जोडले आहेत.

२८. अर्जासोबत जोडलेल्या कागदपत्रांची संख्या व यादी :- यादी सोबत जोडली आहे.

ठिकाण :- नाशिक

दिनांक :- २८ / ०२ / २०२३

माहिती भरणा-या व्यक्तीचे नांव हुदा व सही.

प्रतिज्ञा निवेदन

मी सत्य प्रतिज्ञेवर निवेदन करतो की,

१. अर्जात देण्यात आलेली माहिती माझ्या सांगण्यानुसार प्रेम बहुउद्देशिय संस्था नाशिक यांनी लिहिलेली असून ती सत्य आहे.

२. यापूर्वी मला भारतीय दंडसंहिता १९६० च्या कायद्यानुसार दंड वा शिक्षा झालेली नाही. त्याबाबतचा दाखला सोबत जोडला आहे.

३. कोणत्याही न्यायालयात माझ्याविरुद्ध कोणताही गुन्हा दाखल झालेला नाही.

४. आदिवासी सेवक पुरस्कार प्रदान केल्यास मी तो स्विकारीन:

ठिकाण :- नाशिक

दिनांक :- २८ / ०२ / २०२३

(उमेदवाराची स्वाक्षरी)

(ज्या कार्यालयामार्फत माहिती पाठविण्यात येईल त्यासाठी)

सन :- _____ च्या आदिवासी सेवक

पुरस्कारासाठी श्री. शिरसाठ राजु केशव रा. नाशिक यांची माहिती खालील कारणास्तव आदिवासी सेवक पुरस्कार निवड समितीपुढे ठेवण्यास हरकत नाही.

१. माहिती तपासून कार्याची पडताळणी करण्यात आली आहे व ती सत्य आहे.

२. अर्जदाराच्या सत्य प्रतिज्ञेबाबतचे दाखले सोबत जोडले आहेत.

३. अर्जदाराची ३ (पासपोर्ट साईजची छायाचित्रे सोबत स्वतंत्र पाकीटात जोडली आहेत.

४. शिफारस करणाऱ्या अधिकाऱ्याचे मत.

ठिकाण :-

दिनांक :- / / २०२३

शिफारस करणा-या अधिका-याची स्वाक्षरी

नांव व हुदा.